

מסורת הש"ס

א) פסחים לא: גיטין לו. קדושין ט: ב"מ פב, ט מדרים לג: ב"ק ט: ב"מ כט. פס, א [ב"מ קיא], ד' ב"ב קד;

תורה אור השלם

1. הַשֵּׁב תִּשְׁבּוּ לֹא אֶת הָעֵבֶט כְּבֹא הַשִּׁמְשׁ וְשָׂבֵב בְּשִׁלְמָתוֹ וּבִרְכָּךְ וְלֹךְ תִּהְיֶה צְדָקָהּ לִפְנֵי יי אֱלֹדֶיךָ: דברים כד יג

מוסף רש"י

שקונה משכון. לכל מילי להמחייב באונסין (ב"מ פב.) כל ימי הלואה המשכון קני לו ואם נאנס חייב באונסין, שאטו עליו כל כשומר חנם ולא כשומר שכר שפטורין באונסין, אלא ללו ברשותו ובשמירתו עומד (פסחים לא.). ולך תהיה צדקה. בהשגח העובט כתבי, אי אמרת קונה משכון איכא נדקה בזה שכינה ששכ מנין, על שלו שכב (שם.) שמשכנו שלא בשעת הלואה. דהא קרא במשכנו ע"י שליח ב"ד כתיב, דכתיב לעיל מניה בחוק תעמוד ומוקמינן לה בשליח ב"ד, וההוא ודאי קני, דלגובינא שקליא וליכא לדמוייא למשכנו בשעת הלואתו, ובהך פלוגתא דר' אליעזר התלוה על המשכון קתני (ב"מ פב.) ובשומר אבדה קמיפילגי. דטעמא דר' עקיבא דמשום דשומר שכר מלוה והשקם בהנאה פטור מן המלוה, דאי בעי לא יהיב ריפתא לענא (שם.) ושומר אבדה, שגלא אצדה והכניסה אל תוך ביתו, דכתיבי (דברים כג) ואספתו אל תוך ביתך (שם) ובעי"ז ב"ק נו.). כשומר חנם. ואטו חייב אלא בפשיעה (ב"מ כט.).

בדלא שוי שיעור וזוי. עסקינן: **ובדשמואל קמיפלגי**. רבי אליעזר

לית ליה דשמואל דמשכון שאינו שזה כל החוב אין אדם מקבלו אלא לזכרון דברים הלכך שומר חנם הוא עליו וישבע שלא פשע ושאינו ברשותו ויטול כל מעותיו ור' עקיבא כשמואל סבירא ליה שלשם משכון קבלו אבל הלווהו אלף זוז בשטר אפילו רבי אליעזר מודה שהמשכון שקיבל אחרי כן לשם משכון קבלו שהרי אינו צריך לו לזכרון דברים שהשטר לו לראיה: ה"ג **אי דלא שוי שיעור וזוי דר"ע** לים להו **דשמואל ובדרכי יצחק קמיפלגי**. רבי אליעזר לית ליה דרבי יצחק ואינו עליו אלא שומר חנם ואף על פי שהוא משכון גמור: **אימור דאמר רבי יצחק שמשכנו שלא בשעת הלואתו**. כגון על ידי ב"ד דבהכי משתעי קרא דכתיב לעיל מיניה בחוק תעמוד והאיש וגו' ואמר מר א' זה שליח ב"ד: כשומר

ובשומר אבדה קמיפלגי דאיתמר ^טשומר אבדה רבה אמר כשומר חנם ^{ורב}

אימר דא"ר יצחק כו' ומעיקרא פשיטא ליה דבשוי יודה ר"א משום דר' יצחק על כן נראה גירסת הספרים דגרסי מאי לאו דבלא שוי פי' מאי לאו אפי' דבלא שוי דרבי עקיבא אית ליה דהפסיד כדשמואל ורבי אליעזר לית ליה דשמואל ואפי' דשוי יטול כל מעותיו ובסיפא כשהלווה אלף זוז בשטר מודה ר' אליעזר דאכדו מעותיו משום דאורחא דמילתא כשהלווה בשטר שאין נותן לו משכון באותה שעה והוי שלא בשעת הלואתו וקני משכון מדרבי יצחק וכי מוקי פלוגתייהו בדרכי יצחק לא פליג ר' אליעזר אדרכי יצחק אלא בשעת הלואתו אבל שלא בשעת הלואתו מודה ר' אליעזר ולא הוי השתא אכדו מעותיו דבסיפא כאכדו מעותיו דרבי עקיבא דההיא דרבי עקיבא אכדו אפי' דמים הימירים על המשכון ובסיפא דוקא שכנגד המשכון דהא הוי טעמא משום דקנה משכון דכרכי יצחק כדפרישית ומה שפירש בקונטרס בסיפא שיש שטר אין צריך משכון לזכרון דברים אבל דרישא שאין שטר הוי משכון לזכרון דברים ולא לגובינא אין נראה לפרש כך דלמאי דמוקי לה דפליגי דשוי ליכא למימר לזכרון דברים תפיס ליה דהא לכ"ע אין משמט אפי' משכנו בשעת הלואה כדפרישית בגיטין (דף לו. ד"ה שאט) וכלל שעה (פסחים דף לא: ד"ה בדרי"י): **לא ברשוי וקמיפלגי בדרבי יצחק**. תימא דלימא דבהא פליגי דמר סבר כיון דשוי תפיס ליה בצביל החוב ורבי אליעזר סבר אע"ג דשוי לא נקיט ליה לענין שיפסיד החוב אבל בדלא שוי כ"ע לית להו דשמואל ולפרי"ח דמוקי שמואל דפרשים ניחא דכיון דאפי' בדפריש לית להו דשמואל סבירא הוא דבשוי בתפס לא תפיס ליה לענין שיפסיד החוב באצידת המשכון: **צדקתה מנין**. דלא מיקריא נדקה אלא"כ מחסרו ממון: **במכאן אבע"ח** שקונה משכון. נראה דאין מתחייב באונסין אלא הוי כמו שומר שכר כדמוכח ס"פ האומנין (ב"מ דף פב. ושם) דבעי לאוקמא הא דמתן הלווה על המשכון ש"ש במשכנו שלא בשעת הלואתו וכדרכי יצחק וכן מוכח בה"ג דשומר שכר הוי: **שומר אבירה רב יוסף אמר בו' ורבה אמר בו'**. פסק ר"ח דהלכה כרב יוסף דאמר צפרק אין צין המודר (מדרים דף לג.): דכ"ע אית להו פרוטה דרב יוסף ואין נראה ראה משם כלל דרבה נמי מודה דאי אמי עניא דלא בעי למיחב ליה דאטו מי לית ליה העוסק בהנאה פטור מן המלוה אלא דס"ל דמשום הנאה פורתא כואת דלא שכיחא לא תשיב שומר שכר וקאת משמע בחלו מציאות (ב"מ דף לא. ושם) דהלכה כרב יוסף גבי ההיא דדריש התם השז תשיב אין לי אלא לנזיתו לגינתו ולחורבתו מנין ת"ל תשיבם מ"מ ודייק סתמא דהש"ס ה"ד אי דמינטרא פשיטא אי דלא מינטרא אמאי לעולם דמינטרא והא קמ"ל דלא צעינן דעת צעלים וכדרכי אלעזר והיינו כרב יוסף כדמוכח בריש הכונס (ב"ק דף נו. ושם) דפריך מינה רבה לרב יוסף וצעי למדק דמרבינן חורבתו שאינה משתמרת דאי משתמרת היינו ביתו אלמא שומר חנם הוי ומשני רב יוסף לעולם דמינטרא וכרכי אלעזר וי"ל דרבה קיבלה מרב יוסף משום דלדידיה נמי לא ניחא דהא מודה רבה לרב יוסף בצעלי חיים דנקטו להו יגירי ברייתא דבעו נטירותא יתירתא כדאמר התם וקרא בצעלי חיים כתיב לא תראה את שור אחיך והיה צריך לדחוק דרצוי"א דקרא אוכן תעשה לשמלתו קאי אי נמי בכפותין ועוד דהוה צריך לומר דאסמכתא צעלמא היא דהא טעמא דרבה דהוי ש"ח משום דמאי הנאה קממטי ליה אי"נ אינטריך קרא לאשמועינן דלא נישציהי ש"ש משום פרוטה דרב יוסף או משום דרחמנא שעצדיה בע"כ ועי"ל דרבה לא קיבלה אלא מתחלה לא עלה על דעתו להוכיח דינו מזה אלא לאסמכתא צעלמא נקט קרא לזכריו וברייתא דהכונס (שם) דדריש מקרא דהוי ש"ח אסמכתא היא ורבה נמי מודה דעיקר קרא לא אתא אלא כדרכי אלעזר כדמסיק הש"ס צפרק אלו מציאות (ב"מ דף כט. ושם) וסוגיא דהתם אחיא נמי כוותיה וה"פ אי דמינטרא למר מגניבה ולמר מפשיעה פשיטא דלאשמועינן דש"ח הוי לא אינטריך קרא כדפרי' ומינטרא דאלו מציאות לרבה כלא מינטרא דהכונס (ב"ק דף מ. ושם) ולפירוש הקונטרס נראה היה דהלכה כרב יוסף דפירש לימא דרב יוסף תנאי היא ומילתיה דרבה ודאי תנאי היא דר"ע דכ"ע לית ליה דרבה וקי"ל כר"ע אבל אין לפרש כן אלא אדרבה אית לן למימר דרבה ודאי לאו תנאי היא אלא כ"ע אית להו דרבה ובדשמואל קמיפלגי ור"ע מודה דש"ח הוי על המשכון מה שהוא יותר על החוב אבל כנגד החוב מפסיד מטעמא דשמואל אפי' לפרי"ח אע"ג דלא פריש כמפורש דמי כדפרי' לעיל ומתני' דסלע הלויתני עליו צ"ל דאכד המשכון היינו בפשיעה דאי לאו הכי לא היה מחייב במה שהוא יתר על החוב ואדרבה יש להוכיח דהלכה כרבה כדמסיק הש"ס בהאומנין (ב"מ דף פב. ושם) אלא מחזורתא מתני' דלא כרכי אליעזר והשתא לוקמה ככ"ע לרב יוסף במלוה שא"צ למשכון אלא משום דקי"ל כרבה דמסיק אליבא דהלכתא ועוד ראהי מפרק א"מ (שם דף כט. ושם) גבי פלוגתא דרבי טרפון ור"ע דמה יהיו דמים מוכח בגמ' לרב יוסף דמשום דשרו ליה רבנן לאישתמושי בזה הוי עלייהו שואל ובס"פ המפקיד (שם מג.) גבי מפקיד מעות אצל שולחני ס"ל לר"נ דקיימא לן דהלכתא כוותיה בדניי דאף ע"פ שמשתמש בהן לא מחייב באונסין והיינו דלא כרב יוסף ואין לחלק משום דגבי אצידה בלא"ה הוי ש"ש בלא היתר תשמיש לפיכך על ידי היתר תשמיש נעשה שואל דאטו אם יוסף שכר לש"ש יעשה שואל ועוד דקי"ל י' כרבה לגבי רב יוסף צר משהה ענין ומחאה אע"פ שיש מפרשים דהיינו דוקא צבילי דבצא בתרא ליתא דצפרק מי שאלחו (גיטין דף עד: ושם) פריך והא קי"ל כרבה והשתא הא דאמר' צפ"ק דפסחים (דף ה:) גבי חמץ כיון דאילו מיגניב או מיתביד ברשותייכו קאי כדידכו דמי היינו מיגניב או מיתביד באונס דאי לא מחייב באונסין אפי' מיחייב באחריות גניבה ואצידה אין זקוק לצער דאי לאו הכי ישראל שהלוה לעכו"ם על חמלו יאסר בהנאה בלא דר' יצחק ורבנן נמי אמאי פליגי שהרי חייב באחריות גניבה ואצידה מדשמואל דקיימא לן כוותיה כיון דקיימא לן כרבה אלא ודאי כיון דלא מיחייב באונסים לא מיקרי חמלו מיהו מדרבי יצחק אע"ג דלא מיחייב באונסים כדפרי' לעיל אסור בהנאה כיון דקני ליה והוי שלו אבל שומר לא מיחייב לצער אם לא מקבל עליו אחריות אונסים מיהו אי הוה פסקינן כרב יוסף לא היינו צריכין לומר שצריך אחריות אונסים לענין חמץ דאינטריך דרכי יצחק פליגי דאסור חמלו של עכו"ם הממושכן ציד ישראל דפרוטה דרב יוסף לא שייך דעכו"ם דליכא מלוה ועוד דאפי' שומר שכר גמור לעכו"ם לא מחייב דגבי שומרים כתיב רעהו ואיכא למעוטי עכו"ם כמו הקדש ובה"ג בהלכות פסח כתב דחייב לצער אם קיבל אחריות דגניבה ואצידה: רב

שבועת הדיינין פרק ששי שבועות

מד.

פג א מוי פ"י מהל' שכירות הלכה א' עין בהשגות ובמ"מ סמג עשין ד' טו"שע חו"מ ס' עב סעיף ב':

רבינו חננאל

בהא קתני ר' אליעזר ישבע ויטול מעותיו. ואי בדלא שוו שיעור וזוי בהא לימא רבי עקיבא יכול לומר לו כלום הלוייתי אלא על המשכון אבד המשכון אבדו מעותי' אלא לאו בדלא שוו שיעור וזויה. ובדשמואל פליגי בדפריש רבי עקיבא אית ליה הא דשמואל ואמר כיון דפריש וקבליה הא קבליה. ור' אליעזר לית ליה הא דשמואל ואפילו בדפריש. ודחינן כולי עלמא לית להו דשמואל ואצ"ג דפריש וקבליה ולא כלום הוא. והכא בדשוי שיעור וזוי. ובדרכי יצחק פליגי דאמר מנין לבטל חוב שקונה משכון שנאמר ולך תהיה צדקה. אם אינו קונה צדקה מנין. אלא מכן לבטל חוב שקונה משכון. וכשמחזירו לבטליו ממונו נותן לו לפיכך כתיב וצ"ג דפריש וקבליה. ר' עקיבא אית ליה הא דר' יצחק. ור' אליעזר לית ליה: ודחינן וכי הא דר' יצחק תנאי היא ואמרין ותסברא וזה ר' אלא אמר אלא כשמשכנו שלא בשעת הלואתו כדכתיבי' קראי כי תשה בריע' וגו' משכנו בשעת הלואתו מי אמר ר' יצחק שקונה משכון. אלא ח' (קשאי להו לרבנן הא דמתן (שבועית פ"י מ"ב) המלוה את חבריו על המשכון והמוסר שטרותיו טביא' אין משמטין מאי טביא' דהא משכנו בשעת הלואה היא. וקאמרין (גיטין לו.) הא מני ר' יצחק היא דאמר בעל חוב קנה משכון ט' לימא דר' יצחק תנאי היא ובשמשכנו שלא בשעת הלואתו כולי עלמא לא פליגי דקונה משכון. והכא במשכנו בשעת הלואתו. ובשומר אבדה פליגי. רבה אמר כשומר חנם.

א) בלשון זה נמצא ג"כ בחי' הריי' מיגש וצ"ל כפן ע"י שם היטב וקלת משמע שם שהרי תבוא בנא' ואולי דהוא הספס מרבנן סבוראי וצ"ע.

ב) בלן חסר סיוס קטואי וז' ואמנם בחי' הריי' מיגש וצ"ל הובא בשלימות ע"ש.

